

Sygn. akt I CSK 201/08

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Jan Górowski (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości SBM "O."

przeciwko K.M. i B.M.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 11 marca 2009 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 31 sierpnia 2007 r., sygn. akt [...],

umarza postępowanie kasacyjne.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 18 lipca 2006 r. Sąd Okręgowy w W. zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz syndyka masy upadłości Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego „O.” kwotę 63 413,05 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2002 r. Apelację pozwanych od tego wyroku Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2007 r. Sąd Apelacyjny doręczył wyrok z uzasadnieniem pełnomocnikowi pozwanych w dniu 20 października 2007 r., który wniósł skargę kasacyjną w dniu 12 grudnia 2007 r.

W piśmie z dnia 27 listopada 2007 r. Przedsiębiorstwo „V.” sp. z o.o. wystąpiła o nadanie klauzuli wykonalności tym wyrokom na swoją rzecz, na tej podstawie, że umową z dnia 18 października 2007 r. zawartą z syndykiem nabyła przedmiotową wierzytelność. Postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 12 grudnia 2007 r. wniosek ten został uwzględniony. Odpis tego postanowienia otrzymał pełnomocnik pozwanych w dniu 5 stycznia 2008 r.

W dniu 27 lutego 2007 r. syndyk udzielił pełnomocnictwa do reprezentowania go przed Sądem Najwyższym radcy prawnemu, który otrzymał odpis skargi kasacyjnej w dniu 20 marca 2008 r.

Postanowieniem z dnia 30 września 2008 r. Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną pozwanych do rozpoznania.

W piśmie z dnia 7 października 2008 r. pełnomocnik syndyka powiadomił Sąd Najwyższy, że Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 7 marca 2008 r. stwierdził ukończenie postępowania upadłościowego Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego „O.” i że Postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2008 r. Sąd Rejestrowy wykreślił ten podmiot z Krajowego Rejestru Sądowego. Wyraził pogląd, że w tym stanie rzeczy postępowanie w sprawie powinno być umorzone. Ustosunkowując się do tego stanowiska, pełnomocnik pozwanych w piśmie z dnia 21 stycznia 2009 r. wniósł o merytoryczne rozpoznanie sprawy, wskazując, że powodem jest syndyk, a nie wykreślona Spółdzielnia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W literaturze wyrażono niezakwestionowany pogląd, że zbycie rzeczy lub prawa objętych sporem przed doręczeniem pozwu pociąga za sobą brak legitymacji procesowej jednej ze stron postępowania (zbywcy). Pozbawione tego skutku jest zbycie dokonane w toku procesu, aż do zakończenia postępowania zarówno przed sądem pierwszej, jak i drugiej instancji (art. 192 pkt 3 k.p.c.), a w judykaturze wyrażono także pogląd, że i w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2007 r., IV CSK 57/07, OSNC - ZD 2008 nr C, poz. 62). Gdyby go przyjąć, to z chwilą zbycia objętej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego wierzytelności posiadał syndyk legitymację czynną nie jako już podmiot dochodzonej wierzytelności, czyli jako strona w znaczeniu materialnym, lecz jako strona podstawiona (art. 192 pkt 3 k.p.c.). W tym wypadku taka strona działa we własnym imieniu, ale na rzecz nabywcy wierzytelności. Z tego względu powaga rzeczy osądzonej wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 września 2006 r. obejmowała także nabywcę, który, jako następca prawny szczególny, mógł uzyskać na ten tytuł egzekucyjny klauzulę wykonalności (art. 788 § 1 k.p.c.).

Nie wdając się w bliższe rozważanie, czy art. 192 pkt 3 k.p.c. ma zastosowanie w postępowaniu kasacyjnym należy podnieść, że w sprawie, w której postępowanie upadłościowe obejmuje likwidację majątku upadłego sąd po wykonaniu planu podziału postanawia stwierdzić zakończenie postępowania upadłościowego (art. 368 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm., dalej „p.u.n.”), co nastąpiło odnośnie upadłej Spółdzielni w dniu 7 marca lipca 2008 r., a więc po wniesieniu skargi kasacyjnej przez pozwanych. Z chwilą stwierdzenia ukończenia postępowania upadłościowego następuje wygaśnięcie funkcji syndyka masy upadłości. Z tego względu traci on wtedy legitymację procesową i jako strona przestaje istnieć (por. art. 367 ust. 2 w zw. z art. 368 ust. 3 p.u.n.).

Taki stan rzeczy skutkuje tym, że dalszy proces, jak trafnie podniesiono w literaturze, może się toczyć jedynie co najwyżej przy udziale w nim jako strony powodowej w znaczeniu także procesowym nabywcy przedmiotowej wierzytelności. Ustanie bowiem podmiotu podstawionego w miejsce nabywcy wywołuje taki skutek, że tylko nabywca, jako strona w znaczeniu materialnym, ma legitymację czynną do dalszego udziału w toczącym się procesie. Ewentualny brak zezwolenia strony

przeciwnej na wstąpienie nabywcy wierzytelności do procesu na podstawie art. 192 pkt 3 k.p.c. staje się wtedy bezprzedmiotowy, ze względu na utratę bytu prawnego pierwotnego powoda i związanym z tym brakiem możliwości jego udziału w dalszym procesie.

Z chwilą oddalenia apelacji sprawa jest prawomocnie zakończona, ale postępowanie kasacyjne może się także toczyć tylko z udziałem strony przeciwnej. Nie jest ono wprawdzie prostą kontynuacją postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem, niemniej jeżeli utrata bytu prawnego strony, a więc także tym samym utrata przez syndyka zdolności sądowej, następuje po wniesieniu skargi, to trzeba było rozważyć na podstawie art. 398¹² k.p.c. w pierwszej kolejności zastosowanie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. Przepis ten obejmuje swą hipotezą wypadki, gdy wymienione w nim przeszkody toczenia się sprawy wystąpiły po jej wszczęciu, a w postępowaniu kasacyjnym, po wniesieniu skargi. Pogląd ten zarówno w doktrynie, jak i judykaturze nie jest kwestionowany (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1997 r., III CZP 66/97, OSNC 1998, nr 4, poz. 56 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1971 r., III CRN 266/71, OSNCP 1972, nr 4, poz. 76).

Skoro w chwili wniesienia skargi kasacyjnej syndyk istniał, bo postępowanie upadłościowe nie było zakończone, to jego wskazanie jako powoda przez skarżących mogło być uznane za prawidłowe. W postępowaniu kasacyjnym, podobnie jak w apelacyjnym, nie mają zastosowania art. 194 -196 i 198 k.p.c. (art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).

Utrata przez syndyka bytu prawnego na skutek wydania w dniu 7 marca 2008 r. postanowienia kończącego postępowanie upadłościowe to zdarzenie, które formalnie wyczerpało hipotezę art. 174 § 1 k.p.c. W judykaturze wyrażono jednak trafny pogląd, że nienaprawialna następcza utrata zdolności sądowej strony uzasadnia umorzenie postępowania, a nie jego zawieszenie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2002 r., OSP 2003, nr 7-8, poz. 95). Gdyby przyjąć, że postępowanie kasacyjne może się toczyć przy udziale w nim jako strony powodowej w znaczeniu także procesowym nabywcy wierzytelności, to mogłoby to tylko nastąpić wskutek zgłoszenia nabywcy, lub jego wskazania przez pozwanych.

Tymczasem pełnomocnik pozwanych wezwany o wskazanie strony przeciwnej oznaczył jako stronę syndyka, który jak wynika z powyższych uwag, utracił byt prawny. Poza tym utraciła także byt prawny upadła Spółdzielnia na skutek wykreślenia jej z Krajowego Rejestru Sądowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.